

דַּרְשֵׁנִי קַרְבַּתְךָ

על פי שיעורו של הרב איתן כהן שליט"א

שיעור מוצ"ש, בית הכנסת פרי מגדים, צפת • השיעור נמסר במוצ"ש פרשת שופטים, תשפ"ג

רמזים לחדש אלול

בישיבות היו אומרים: אָנחנו מקבלים עלינו את החדש הנעים, את החדש הטוב, הוא חדש אלול. באמת חדש נעים וכיף, חדש של עבודת השם. אלול ראשי תבות "אני לדודי ודודי לי" (שיר השירים ו, ג). את "אני לדודי" רואים על האנשים, פעם חשבתם שגם "דודי לי"? כמה בורא עולם מתגעגע אלינו, כמה בורא עולם מתקרב אלינו, צריך לזכור גם את החלק השני! אָנחנו תמיד מרגישים "אני לדודי", אָנחנו רוצים להתקרב לבורא עולם. יש גם את החלק השני, שגם "דודי לי" אלקים רוצה להתקרב אלינו.

ועוד אָמרו: אלול ראשי תבות "איש לרעהו ומתנות לאביונים" (אסתר ט, כב). איזה ימי, מה, פורים היום? הרי זה חדש אלול, מה הקשר בכלל למתנות לאביונים?

בשם האר"י ז"ל, יש משהו יותר גבוה: אלול ראשי תבות "אנה לידו ושמתי לך" (שמות כא, יג), זהו פסוק שמדבר על רוצח בשגגה שצריך לנוס לעיר מקלט, וגם כאן צריך להבין מה הקשר לחדש אלול.

להאיר פנים אחד לשני

ספר רבי חיים שמואלביץ: בראש חדש אלול הגיע בחור לישיבה עם מזוזה. פוגש את מי? פוגש את ר' חיים שמואלביץ, ראש הישיבה. שואל אותו: "למה באת לפה?" אָמר לו: "באתי להבחין, אני רוצה להתקבל לישיבה". אָמר לו: "יפי, בוא אני אקח אותך לראש הישיבה". בדרך ראש הישיבה הבחור אָמר לו: "לא נעים שראש הישיבה ידע שבאתי לפה עם מזוזה, ויחשב שמה פתאום בחור בא עם מזוזה? מי אָמר בכלל שיקבלו אותך? תבוא בלי מזוזה. ואם יקבלו אותך, תלך הביתה, ותביא את המזוזה". אָמר לו רבי חיים: "אל תדאג, אני אָשמר לך את המזוזה. תכנס תרגיש בנות, אל תדאג".

רבי חיים הוריד לו את המזוזה, והבחור הולך אתו בדרך. כשהגיעו, אָמר לו ר' חיים: "הנה, פה זה המשך. תכנס, אני מחכה לך עם המזוזה". לאחר רבע שעה נגמר המבחן. הבחור יצא, ואָמר לו ר' חיים: "התקבלתי". אָמר לו רבי חיים: "איזה יפוי אתה יודע, בחדש אב, לפני שבועים, אָחד הבחורים התחתו, יש איזו מטה פנימה, עכשיו יכול להיות שכבר תפסו אותה, אָבל בוא ילך לפנימיה לבדק, אני יודע איפה הוא היה ישן. כך גם בדרך תוכל לראות קצת את המקום".

הם הולכים יחד ור' חיים מרים לו את המזוזה. הגיעו לחדר. אָמר לו ר' חיים: "הנה המטה פה פנימה. תוציא מהמזוזה את הסדין שהבאת, תשים על המזרון, בכדי שיהיה שמור לך". הוא הוציא את הסדין, ורבי חיים עזר לו לפרס את הסדין על המטה. שאל אותו הבחור צ'יק: "תגיד לי, מי אתה?" אָומר לו: "אני השמש של הישיבה". הבחור מתפעל: "אתה יש לך ממש לב טוב. אני, בלי נדר, אני עוד אָרד להנהלה, אני עוד אָפרגו עליך".

ר' חיים עזב אותו. הבחור נשאר בחדר לסדר קצת את הדברים, ואחר כך הוא ירד לבית המדרש. בית מדרש - אלול, הכל חדש. השטייגען היה אש. פתאום הוא רואה את ר' חיים שמואלביץ בבית מדרש, כאשר כל הבחורים מסביבו, ואיזה שטייגען. הוא לא מבין, מסתפל, וחושב לעצמו 'מה הוא יודע ללמד? לא יכול להיות!' הוא שאל את אָחד הבחורים: "תגיד לי, השמש אָצלכם גם כן יודע ללמד?" "איזה שמש?" שאל הבחור "זה!". "זה ראש הישיבה! איזה שמש בראש שלך? הוא פה בעל הבית, הוא הראש ישיבה". הבחור התבייש פלא פלאים, איזה פחד.

אחרי שנגמר הסדר, ר' חיים נגש לבחור, טפח לו על השכם. הבחור מיד אָמר: "אני ממש מתבייש מהרב, לא נעים לי". "אל תתבייש, השיחה הראשונה בישיבת קלם, בחדש אלול, זה היה ראשי תבות האלו: 'איש לרעהו ומתנות לאביונים'. להאיר פנים, לעזר אָחד לשני. שיהיה 'איש לרעהו', זה אלול לאמתו. לא מה שאנשים חושבים - תהיה קשוח, אל תאיר פנים לאף אָחד, אל תסתפל על אף אָחד. לא! העבודה באלול זה בדיוק הפוך. כמה אתה יכול להאיר פנים - תאיר פנים, תחיה, תעזר".

עוד אָמר לו ר' חיים: "זה המוסר שאני למדתי בקלם ביום הראשון. וכך זה

באמת היה, כי מי שהיה נכנס לקלם באלול, לא היה מאמין שזה ישיבת קלם המפורסמת. כלם האירו פנים. כלם חיכו. וכל בחור שִׁנְכַס, הרגיש שפאלו 'כלם מכירים אותו'. לא היתה לו בכלל תחושה של 'אני חדש פה'. כלם נגשו אליו, חיכו אליו. זה היה אלול, וזו היתה העבודה שלנו בחדש אלול".

וכבר אָמר את זה רבי ישראל מסלנט. כשהלך בדרך ופנה לאָחד מעובדי השם ואָמר לו "שלום", והוא לא ענה לו. זה לא שהוא לא ענה בגלל שהוא לא בן אָדם נחמד. לא! הוא היה עובד השם אָמתי, זה פשוט היה מחרדת הדין. אָבל אָמר ר' ישראל מסלנט: "מה מענין אותי חרדת הדין שלו וכי בגלל שלו יש חרדת הדין, אני אָמור לסבל?".

יש את הספור המפורסם, שר' ישראל התאחר לתפלת 'כל נדרי' בתפלת ערבית של ליל פפור, כי הוא נתקע באיזה בית, שהאמא השאירה את התינוקות והלכה לבית הפנסות ל'כל נדרי'. הוא עבר ליד הבית, שמע את הילדים בוכים, והוא נכנס. ככה הספור בקצרה. אחר כך הוא אָמר: "אני לא יודע איזו זכות נפלה בחלקי, שבְעֶרְבַּי יום פפור בורא עולם נתן לי זכות לשמר על שני ילדים". איזה זכיות אלו. אָנחנו לא רואים בזה זכיות, רואים בזה עוון. אָבל הוא רואה בזה זכיות. למה? כי הם התחנכו על היסוד הזה, וגם אָנחנו צריכים להתחנך באמת לדעת שהעבודה שלנו היא להאיר פנים.

בנוסף לזה, מי יודע מה בן אָדם יכול לזכות בהארת פנים אחת. כמה אנשים שבורים יש היום, מרסקים, שאין להם שמחת חיים. אתה מגיע לבן אָדם, אתה רק מאיר לו פנים - מי יודע כמה מצוות נעשו בזכותך. מי יודע.

פעם אחת שהחליק הגרזן בלי פונה

זה אלול הראשון. ואלול השני, מה שאָמרנו בשם האר"י ז"ל: "אנה לידו ושמתי לך". על מי זה נאמר הפסוק הזה - על ערי מקלט (בפרשה שלנו אָמנם מפרט כל הענין של ערי מקלט, אָבל הפסוק הזה מופיע בפרשת מסעי).

אני לא מבין, בוא נחיה רגע את הענין הזה. תאר לך הָבן אָדם חוזר הביתה, אשתו אומרת לו: "תשמע, אתה יודע, אין עצים". בזמנם עצים זה היה גז, בלי עצים אין בשולים ואין חמום. אז הוא אָמר: "בסדר, אני אלה להביא עצים, מה העביעה?" לקח גרזן, הלך לעיר לחטב עצים. היה חם, כלו מזיע. הגיע לאיזה עץ. הניף את הגרזן, והגרזן עף לו, החליק לו מהיד. קורה, זה יכול להיות, היד היתה חלקה מהעצה, והגרזן החליק. יכול להיות, נכון? אז אוילי הוא נתקל באיזה גזע קשה מאוד, הוא נתן מכה, והגרזן עף. (זה מחלקת בגמרא במה דיוק מדבר, אָבל זה לא משנה בדיוק, כי הכל אותו רעיון). בכל אופן, הגרזן עף למטה, וצאצא את רעהו ומת' (דברים יט, ה). נו, מה עושים? אין ברירה, הוא צריך ללכת לגלות לאחת מערי המקלט. מה הם ערי המקלט - יש לנו את חברון, את שכם, ויש קדש (מישהו אָמר לי זה בצומת כח, בפוון לקרית שמונה). אז נניח שהוא צריך לברח לחברון. אני לא מבין, מה יברח לחברון? אָבל הוא עובד בצפת. זה הפרנסה שלו. הוא גם פרנס יחידים גם כן, אשתו לא עובדת, יש לו גם 10 ילדים. אני לא מבין, מה אתה רוצה שנעשה עכשיו? שנקח אותו לחברון? נו, ומה יש שם בחברון? אין מה לעשות! אם הוא רוצה להשאיר חי, אין מה לעשות, חייב לברח לחברון, כי יש מצוה ביד גואל הדם להרג אותו (דברים ל, יב) ויש רבי יוסי הגלילי, אז הוא חייב לגלות אם הוא רוצה להיות.

בוא נראה, תאר לך שאותו בן אָדם הוא 'ראש מוסדות', יש לו גנים, ויש לו ישיבות וכוללים, והוא צריך לטוס לחוץ לאָרץ להביא כספים, אם לא, יסגרו המוסדות. מה עושים? באמת אין מה לעשות, אז הוא גולה לעיר מקלט. הוא נשאר שם, ואפילו שר צבא ישראל כיואָב בן צרויה, לא יוצא משם לעולם. רמטכ"ל יש מלחמה עכשיו, צריכים אותו. אין מה לעשות, לא יוצא מהעיר מקלט.

תגיד לי, ממה זה נגרם כל הספור הזה? בוא נתבונן ממה זה נגרם - מפעם אחת שהחליק לו הגרזן. מפעם אחת שהחליק הגרזן, וגם בלי פונה. זה לא שהוא כּוּן. בלי פונה, יצא. תראה איזה אָסון נגרם לבן אָדם על מעשה אָחד שנעשה בלי פונה. אָסון גדול מאוד, אין מה להגיד.

אומר האר"י ז"ל: זה אלול. אתה יודע מה זה אלול? תתיחס למעשים שלך.

עבודה בחדש אלול - תאסף זכיות. אתה יודע מה אתה יכול לעשות? כל מעשה קטן חשוב עד אין סוף!

רגע אחד של חזוק שוה מיליונים

כשדוד המלך ברח מפני אבשלום בנו, פגש אותו ציבא, המשרת של מפיבשת. שואל אותו דוד המלך: "ציבא, תגיד לי, איפה בן אדוניך?" * וציבא ענה לו במרמה: "מה, אדוני מפיבשת? שמח ומאשר במצב שלך, מצפה שתלך כבר, ותחזור הממלכה אליי, כי הוא הבן של שאול המלך. ברגע שאתה דוד המלך תיעלם, ממילא תחזר הממלכה אליי".

יש בגמרא (שבת נו.) מחלוקת בענין הזה האם דוד קבל לשון הרע. יש אומרים, דוד המלך קבל לשון הרע. במקום אחר בגמרא (יומא כב:) מבאר שהוא נענש על זה. הגמרא אומרת, שאחר כך כשהגיע מפיבשת אל דוד וספר לו איך ציבא רמה אותו, ודבר עליו לשון הרע, דוד המלך לא כל כך האמין לדבריו, ואמר למפיבשת "אמרי אתה וציבא תחלקו את השדה". באותו רגע, אומרת הגמרא, באותו רגע שאמר דוד כך יצאה בת קול ואמרה לו: "רחבעם וירבעם יחלקו המלכות". מה הפונה? באותו רגע נקראה מלכות ישראל. חצי, שני שבטים, הלכו עם רחבעם. ועשרה שבטים הלכו עם ירבעם. ומה לבסוף באמת נשאר מעם ישראל? עשרה שבטים הלכו לנו! יצאו לגלות, וזה אנחנו לא יודעים איפה הם. כל מה שיש לנו פה - זה שני שבטים - שבת בנימין ושבת יהודה. זה מה שיש. ממתי זה היה? מאז שדוד המלך קבל לשון הרע.

והזהר כותב על זה: "ומאז שדוד המלך קבל לשון הרע, כל ההלכות נהיו עמומות". מה הפרוש 'עמומות'? הכל נהיה ספקות, מחלוקות. מאיפה זה הגיע? דבר כזה נורא, כל ההלכות מלא ספקות ומחלוקות, מאיפה זה הגיע? מזה שדוד המלך קבל לשון הרע.

בן אדם אחד, חד פעמי, תראה איזו השפעה השפיע בעולם. זה החזוק שבחדש אלול. כל אחד ידע לנצל את הרגעים. רגע אחד של חזוק, שוה מיליונים. אפילו אם כל היום הלך לך לאבוד, יש לך חמש דקות ללמד? תלמד חמש דקות. מה אתה יודע כמה זה משפיע בעולם? מה אתה יודע? אף אחד לא יודע להעריך את גדל המעשים שלו. אבל כל מעשה משפיע באופן גדול מאוד.

פתיחת ההיכל של עולם התורה

אתם יודעים, מי שיש לו ענינים, קשיים, צריך ישועה - אז עושים פתיחת היכל. פתיחת ההיכל זה עת רצון גדול מאוד. אז תנו לי לגלות לכם - בימים האלו, שהישיבות והכוללים חוזרים עם תחלת הזמן של חדש אלול, יש פתיחת ההיכל של כל עולם התורה. איזה דבר גדול! עשרות אלפים של בחורי ישיבות חוזרים לישיבות. איזה נחת רוח יש להשם! כמה עשרות אלפים של אברכים שחוזרים לשבת ללמד יום שלם. אחרי בין הזמנים, חוזרים ללמד. ולא סתם חוזרים ללמד, אלא "אלוהי!"

אז הזמן הזה הוא כזה עת רצון, פתיחת היכל של כל עולם התורה, כמה בן אדם צריך להאיר פנים, לשמח. תתפלל - זה עת רצון גדול בשמים, כל השערים פתוחים. זו שמחה גדולה לבוא עולם. זה יום שהישועות מקיפות בו. ממש נחת רוח גדול להשם.

לכן כל אחד ידע לנצל את חדש אלול. כל רגע שעובר, חבל עליו, ממש חבל. צריכים לנצל כל רגע, לא לתת לזמן הקדוש הזה לברח לנו מתחת לידיים. כל דבר קטן, הוא למעשה גדול מאוד, יש לו משמעות - עוד רגע, עוד חזוק, עוד מעשה. כל מעשה קטן שאתה עושה, הוא כזה יקר.

ויהי רצון שנוזה בעזרת השם, שכל בחורי הישיבות וכל האברכים, שנוזה כלנו שיהיה לנו חשק ושמחה בלמוד התורה, שיהיה לנו הרבה חשק לעמל בתורה, שנוזה בעזרת השם לזכרון טוב, שנוזה לחברותות טובות, שנוזה לחברים טובים, שנוזה לעשות נחת רוח להשם. אמן ואמן.

* מפיבשת הוא נכדו של שאול המלך. דוד הביא את מפיבשת לארמונו, והעניק לו את אדמות בית שאול. כאשר ברח דוד מפני אבשלום, פגש את ציבא, ושאל אותו לשלום מפיבשת בלשון "איפה בן אדוניך", כלומר היכן מפיבשת (שהוא מצאצאי שאול המלך), וציבא שיקר לו שמפיבשת כבר אינו נאמן לדוד ומצפה לקחת המלוכה ממנו

גם מעשה שאתה עושה אותו בלי כונה, אתה עושה אותו פעם אחת, חד פעמי - תראה איזה השלכות נוראיות יש במעשה אחד.

לכן, כל אחד ידע באלול, להתחזק במעשים. אתה יכול לחטף עוד משהו. אל תגיד 'זה משהו קטן'. מישוה יודע מה זה קטן מה זה גדול? מישוה יכול לשער? אין מה לשער, הכל ענק. אין מה לתאר מה בן אדם יכול לזכות במעשה אחד שנגעשה בלי כונה.

זאת כנראה ברכת המזון האחרונה שלנו

ספר איזה יהודי אחד: אנחנו קבלנו על עצמנו בראש השנה לברך ברכת המזון מתוך הסדור. בבין הזמנים, יצאנו לאיזה טיול. חנינו את האוטו באיזה מקום, לקחנו את התיקים, ירדנו לנחל, כשעה הליכה. הגענו לנחל. אתם יודעים, זה פיף לאלל בנחל, נכון? איפה שיש מים. אתה יושב ואתה גם אוכל, גם טרחת, גם הכנת את האכל וכו' וכו'. זה נחמד לאלל.

ופתאום, הוציאו את הלחם - ונזכרו: הברכונים באוטו! נו, מה עושים? התחלנו למצא לנו התרים... "אבא, זה רק בין הזמנים, מתר. אבא, בין הזמנים, מה יכול להיות? פעם אחת. גם אנחנו בקיאים בעל פה בברכת המזון. לא קרה כלום. גם חם, אבא. גם זה רק פעם אחת". האבא אמר להם: "לא! אי אפשר לוותר על זה. צריך ברכת המזון מהסדור!". טוב, מי יעלה עכשיו? יהודה, תעלה. לא, שמעון יעלה. דוד, יוסי. כל אחד, אומר על השני שהוא יעלה.

אבא אומר: "טוב, אני רוצה לספר לכם ספור שהיה. היתה איזו משפחה אחת, בתחלת ימי הזעם של השואה, התחילו כבר רדיפות, כנוס היהודים לגיטאות, ימים קשים מאוד. היתה איזו משפחה אחת, יום אחד דפיקות בדלת. הגיע איזה קצין גרמני עם איזה חייל. אומר להם: 'באתי לפנות אתכם לרכבת, לגטו!'".

אומר לו אבי המשפחה: "אין בעיה, אנחנו באים אתה. אבל פשוט עכשיו גמרנו לאלל, ויש ברכת המזון. אז נברך ברכת המזון, ומיד נבוא אתה". וכאן כבר הגס הראשון, הקצין אומר לו: "בסדר, אני אחכה לכם".

האבא אומר להם: "אתם יודעים, זו ברכת המזון אולי האחרונה בחיים שלנו. מי יודע?", כבר היו שמיעות על הגרמנים ועל גורל היהודים, שמיעות שהיה קשה להאמין, אבל כבר שמעו על מה קורה. "מי יודע, אולי זו ברכת המזון האחרונה של החיים שלנו. כל אחד יברך אותה כמו שצריך". באמת התחילו לברך כמו שצריך.

הגרמנים חשבו, אתה יודע, זה ברכת 'אשר יצר', וזה יגמר תוך שתי שניות. לא ידעו שזה ברכת המזון, וגם אלה התחילו לברך בכונה גדולה, וזה לא נגמר. ראה כמה הקצין אמר לחיל שלו: "תשמע, אלו אנשים טובים, אלה לא יברחו. בוא נעבר למשפחה שניה. אחר כך נחזר לפה". הם הלכו. ספר אבא: "גמרנו ברכת המזון, אבא פתח את הדלת, הסתפל ימינה שמאלה, ראה אף אחד לא נמצא. אמר לילדים: 'קדימה, בורחים!'".

אבא לקח את התפליו, אמא לקחה איזו שקית אחת, כל אחד מהילדים לקח איזה משהו, ופשוט יצאו. היה לאבא תשעה כרטיסי רכבת. אבא כבר התכוון מראש, מי יודע מה יכול להיות. אבא כבר קנה תשעה כרטיסי רכבת. אבל אל תשאל, עומדים למנון - אנחנו עשר נפשות. יש תיקת בת שנתים, מה עושים אתה עכשיו? היא העשירית. מה עושים עכשיו?

לא היתה ברירה. הביאו מזוזה, שמו אותה בתוך המזוזה, נתנו לה ספריות, ממתקים. אמרו לה: "רק תשקתי, רק לשתק, לא לדבר מלה". שמו אותה במזוזה וככה עלו לרכבת. עם תשעה כרטיסים, ותיקת בתוך המזוזה. כמה נסעו מגרמניה, ברחו לשווייץ, ומשוויץ עלו אחר כך לארץ ישראל. וכל המשפחה נצלה.

אומר להם האבא: "אתם יודעים מי הילדה הקטנה בתוך המזוזה? זו היתה אמא שלי. אמא שלי, היא היתה התיקת בתוך המזוזה. ואם נצלנו, הכל בזכות ברכת המזון של סבא. ברכת המזון שסבא אמר בכונה, בזכות זה נצלנו. כלנו עכשיו עולים ביחד, כלם ביחד יעלה עכשיו לאוטו, נאכל שם ונברך ברכת המזון מתוך הברכון". פלא פלאים.

זה מה שהארי ז"ל אמר: "אנה לידו ושמתי לה". מעשה אחד שבו אדם עושה, ברכת המזון אחת - עשר נפשות נצלו. מה בן אדם יכול לשער? זו

מוקדש הצלחה וזיווג הגון לתורם היקר - בעירום שם ♦ הצלחת המסייעים - ככל מילי רמיטב